

**AMMATTISTARTTI OPPILAITOSVASTAAVIEN JA
OPISKELIJOIDEN KOKEMANA**

Tom Tarvainen, Antti Pelto-Huikko & Jani Ursin

10.6.2009

TIIVISTELMÄ

Tarvainen, Tom, Pelto-Huikko, Antti & Ursin, Jani. AMMATTISTARTTI OPPILAITOSVASTAAVIEN JA OPISKELIJOIDEN KOKEMANA. 2009. 40 sivua.

Sosiaalikehitys Oy:n toteuttaman arvioinnin tarkoituksena oli selvittää oppilaitosvastaavien ja opiskelijoiden kokemuksia Ammattistartista ja esittää ehdotuksia toiminnan kehittämiseksi. Arviointi toteutettiin keräämällä kyselyaineistot oppilaitosvastaavilta (N = 36) ja opiskelijoilta (N = 55). Kokonaisuudessaan koulutus on vastannut sille asetettuihin tavoitteisiin hyvin. Erityisesti on onnistuttu lisäämään opiskelijoiden tietoja eri ammanteista ja koulutusaloista sekä ottamaan koulutuksessa opiskelijoiden erilaiset tarpeet ja lähtötilanne huomioon. Keskeisimmät kehittämiskohteet ovat moniammatillisen yhteistyön tehostaminen, Ammattistartin tunnetuksi tekeminen perusasteelle ja työelämälle, opiskelu- ja elämänhallintataitoja edistävien opintojen vahvistaminen sekä systemaattisen seurantatiedon keruu siitä, mihin ja miten opiskelijat ammattistartin jälkeen sijoittuvat.

ASIASANAT: ammatillinen koulutus, Ammattistartti, ohjaava ja valmistava koulutus, syrjäytyminen

SISÄLLYS

1 Johdanto	4
1.1 Ammattistartti nivelvaiheen koulutusmuotona.....	4
1.2 Arvioinnin tavoitteet ja toteutus.....	5
2 Ammattistartti oppilaitosvastaavien arvioimana	8
2.1 Ammattistarttin järjestäminen ja tavoitteiden saavuttaminen	8
2.2 Ammattistarttiopintojen keskeiset sisällöt	12
2.3 Opiskelijan arviointi ja opinto-ohjaus.....	15
2.4 Ammattistarttin tulevaisuus.....	17
2.5 Keskeiset vahvuudet ja kehittämiskohteet oppilaitosvastaavien arvioimina....	19
3 Ammattistartti opiskelijoiden kokemana	20
3.1 Ammattistarttiin hakeutuminen.....	20
3.2 Opiskelijoiden Ammattistarttikokemukset ja tulevaisuuden suunnitelmat.....	21
3.3 Keskeiset vahvuudet ja kehittämiskohteet opiskelijoiden arvioimina	24
4 Yhteenveto	25
4.1 Ammattistarttin tavoitteiden saavuttaminen ja sen vahvuudet	25
4.2 Kehittämisehdotukset	26
Lähteet	28
Liitteet	29

1 Johdanto

1.1 Ammattistartti nivelvaiheen koulutusmuotona

Ammattistartti on vuosina 2006–2010 toteutettava kokeilu, jonka tavoitteena on madaltaa peruskoulutuksesta jatko-opintoihin siirtymisen kynnystä ja vähentää keskeyttämistä varsinaiseen tutkintoon johtavan koulutuksen alussa. Tämä ohjaava ja valmistava koulutus on suunnattu perusopetuksen päättävälle nuorille, joilla ei vielä ole selkeää käsitystä ammatinvalinnastaan tai jotka kaipaavat lisävalmiuksia ammatilliseen koulutukseen. Opintojen aikana opiskelijoille pyritään antamaan tietoa työelämästä, eri ammateista ja koulutusmahdollisuuksista. Käytännössä tämä tapahtuu osallistumalla ammatillisiin opintoihin ja työssäoppimiseen. Lisäksi tavoitteena on parantaa nuoren perustietoja, opiskelutekniikkaa ja elämäntaitoja. Opintojen sisällöissä otetaan huomioon opiskelijan lähtötilanne ja tavoitteet. Koulutuksen aikana suoritettavat opinnot luetaan hyväksi perustutkinnossa.

Opetushallituksen selvityksen (2009) mukaan lukuvuonna 2007–2008 Ammattistartissa oli opiskelijoita 1275, joista kokonaan koulutuksen suoritti 802 opiskelijaa. Koulutuksen keskeyttäneitä oli 299. Keskeisimmät syyt lopettaa Ammattistartti kesken olivat terveydellisiä ja motivaation puute. Lukuvuoden aikana tutkintotavoitteeseen koulutukseen siirtyi 138 opiskelijaa. Perusopetuksen arvosanoja oli korottanut 306 opiskelijaa ja ammatillisen perustutkinnon opintoja oli suorittanut 596 opiskelijaa. Ammattistartin jälkeen ammatilliseen peruskoulutukseen jatkoi 656 opiskelijaa, muuhun koulutukseen 73 opiskelijaa ja töihin siirtyi 19 opiskelijaa. (Opetushallitus 2009.)

Ammattistartin seurantaselvityksessä (Jäppinen 2008a, 2008b) havaittiin, että Ammattistartti on taannut siihen osallistuville nuorille vahvan perustan jatkoopinnoille. Seurannan mukaan muun muassa lukuvuonna 2007–2008 yli 70 prosenttia Ammattistarttiin osallistuneista oli jatkanut opintojaan eteenpäin. Ammattistartti oli lisännyt myös opiskelijoiden sitoutuneisuutta opintoihin ja yksilöllistä kehittymistä. Opiskelijat pitivät ammattistarttiryhmiä omaa ammatillista kasvuaan tukevana yhteisönä.

Seurannassa Ammattistartin vahvuutena pidettiin sitä, että oppilaitoksissa toiminta on yhteisöllistä ja asiantuntevaa. Tämä näkyy myös toimivana yhteistyönä eri Ammattistarttien ja alueiden välillä. Kaiken kaikkiaan Ammattistarttiin osallistunut henkilöstö on ollut sitoutunutta – usein sitoutuneempaa kuin oppilaitos. (Jäppinen 2008b.)

Seurannassa Ammattistartin haasteina pidettiin sitä, että koulutukseen osallistuvat ovat hyvin moninainen joukko nuoria. Osalla on koulunkäyntiin liittyviä motivaatio-ongelmia, osalla on tarve korottaa arvosanoja ja osalla on elämönhallintaan liittyviä ongelmia. Koulutuksessa tämä näkyy muun muassa myöhästelyinä, poissaoloina ja vastuuntunnottomuutena. Seurantaselvitys peräänkuuluttaakin moniammatillista ja Ammattistartin tavoitteet huomioon ottavaa opiskelijahuoltoa (Jäppinen 2008b).

Lisäksi Ammattistartti olisi seurantaselvityksen mukaan syytä kytkeä selkeämmin oppilaitoksen strategiaan tavoitteisiin ja erityisesti johdon sitoutuminen nähtiin tärkeäksi – ja tällä hetkellä vielä osin puutteelliseksi. Myöskään tiedottaminen Ammattistartista osana oppilaitoksen koulutustarjontaa ei ole ollut riittävää. Koska Ammattistartissa pyritään löytämään opiskelijoille henkilökohtaisia opiskelupolkuja, kokee henkilöstö tämän paikoin kuormittavaksi. Lisäksi Ammattistartin toteuttaminen usein haastaa oppilaitoksen vakiintuneita käytäntöjä. Ammattistartissa ei ole vielä tässä vaiheessa löydettävissä selkeitä ja vakiintuneita tapoja siihen, miten työssäoppiminen ja työelämään tutustuminen järjestetään. (Jäppinen 2008b.)

Ojala (2008) on tehnyt kehittämishankkeen koskien Savon ammatti- ja aikuisopiston Ammattistarttikokeilua. Hän havaitsi, että oppilaitoksen laaja-alaisuus on mahdollistanut opiskelijoille monipuoliset mahdollisuudet tutustua eri ammattialoille. Opiskelijat pitivät myös tärkeänä, että heillä on mahdollisuus sisällyttää Ammattistarttikoulutus myöhemmin perustutkinnon opintoihin. Opiskelijoiden mukaan opinnoissa on otettu hyvin huomioon henkilökohtaiset opiskelutarpeet ja opinpolut ja että työssäoppimista ja koulutusaloihin tutustumista on ollut riittävästi. Lisäksi toimivana pidettiin opinto-ohjauksen integrointia osaksi koulutuskokeiluja ja työssäoppimista.

Ojalan (2008) mukaan haasteellista Ammattistartissa on ottaa huomioon opiskelunvalmiuksiltaan ja -taidoiltaan erilaiset oppijat. Myös työssäoppimisen onnistumisessa opiskelijat kaipaavat vahvasti tukea, jotta heille jää työharjoittelusta positiivinen kokemus. Ojala peräänkuuluttaakin moniammatillisen opettajaverkoston perustamista entistä vaikuttavamman Ammattistarttitoiminnan takaamiseksi.

1.2 Arvioinnin tavoitteet ja toteutus

Ammattistartin opetussuunnitelman perusteissa (luonnos 15.5.2009) koulutuksen tavoitteeksi on määritelty, että se ”antaa opiskelijalle valmiudet siirtyä perustutkintoon johtavaan ammatilliseen koulutukseen. Koulutuksessa korostuvat ohjaus, yksilöllisyys, toiminnallisuus ja käytännönläheinen opiskelu. Koulutuksen kes-

keisiä sisältöjä ovat opiskelijan opiskelu- ja elämäntaitojen sekä perustutkinto-koulutuksessa tarvittavien valmiuksien vahvistaminen, ja ammatinvalinnan ja urasuunnittelun tukeminen.” (Ammatilliseen..., 2009, 4.) Arvotavoitteena Ammattistartissa on kasvattaa aktiivinen, vastuullinen ja opintoihinsa sitoutunut nuori (emt. 28–29).

Sosiaalikehitys Oy:n toteuttaman arvioinnin tarkoituksena on kartoittaa, miten hyvin Ammattistartti on vastannut sille asetettuihin tavoitteisiin nivelvaiheen koulutusmuotona. Arvioinnin tavoitteena on

1. selvittää oppilaitosvastaavien ja nuorten kokemuksia Ammattistartista,
2. kartoittaa, kuinka hyvin vastaajien mielestä Ammattistartti on saavuttanut tavoitteensa ja
3. esittää kehittämissuhteita entistä vaikuttavamman Ammattistarttitoiminnan takaamiseksi.

Lisäksi arvioinnissa vertaillaan koulutuksen järjestäjien ja opiskelijoiden näkemyksiä ja kokemuksia Ammattistartista.

Arvioinnissa kerättiin omat kyselyaineistonsa oppilaitosvastaavilta ja opiskelijoilta. Huhtikuussa 2009 lähetettiin sähköinen kyselylomake oppilaitosvastaaville Opetushallituksen www-sivuilta löytyvän ja 20.11.2008 päivätyn yhteystietolistän mukaisesti. Yhteensä lomakkeita lähetettiin 42 ja niitä palautui 36. Vastausprosentti oli siten 85,7. Seitsemän sivuinen kyselylomake sisälsi strukturoituja ja avoimia kysymyksiä, joilla kartoitettiin oppilaitosvastaavien kokemuksia Ammattistartin järjestämisestä (liite 1).

Oppilaitoskyselyn vastaajista 27 oli naisia ja 9 miehiä. Heistä 12 työskenteli lehtorina/opettajana, 8 ohjaajana/ammattistarttiohjaajana, 4 opinto-ohjaajana, 3 tuntiopettajana, 2 erityisopettajana, 2 rehtorina/apulaisrehtorina ja 5 muuhun ammattiryhmään kuuluvana, kuten hankekoordinaattorina ja projektityöntekijänä. Osalla vastaajista oli myös useampi ammattitutkinto ja/tai -nimike.

Opiskelijoilta kerättiin oma kyselyaineistonsa. Viiden Lääninhallituksen kanssa harkinnanvaraisesti valitun oppilaitoksen Ammattistartti-opiskelijoille lähetettiin yhteensä 71 lomaketta. Oppilaitosten opettajat huolehtivat paperisen kyselylomakkeen jakamisesta opiskelijoille ja sen postittamista takaisin tutkijoille. Kesäkuun 2009 alussa oppilaitoksista saatiin 55 opiskelijan täyttämä kyselylomake. Palautusprosentti oli 77,5. 6-sivuinen kyselylomake sisälsi strukturoituja ja avoimia kysymyksiä opiskelijoiden Ammattistarttikokemuksista (liite 2). Vastaajat olivat iältään 16–23-vuotiaita ja heistä 40 oli naista ja 14 miestä. Valtaosa vastaajista oli aloittanut Ammattistartin vuonna 2008, mutta muutama myös vuonna 2009.

Numeerinen aineisto analysoitiin kuvailevin menetelmin (suorat jakaumat, keskiarvot) ja avoimet kysymykset luokiteltiin sisällönanalyttisesti. Raportissa esiintyvät suorat lainaukset on pyritty valitsemaan siten, ettei niistä pysty tunnistamaan vastaajaa tai oppilaitosta.

2 Ammattistartti oppilaitosvastaavien arvioimana

2.1 Ammattistartin järjestäminen ja tavoitteiden saavuttaminen

Oppilaitosvastaavia pyydettiin arvioimaan, miten heidän mielestään opetus-suunnitelmassa esitetyt Ammattistartin kokonaistavoitteet heidän omassa oppilaitoksessaan oli saavutettu.

Taulukko 1. Ammattistartin kokonaistavoitteiden saavuttaminen (N = 32-33). Suluissa prosenttiosuudet. (1 = Heikosti.....4 = Erinomaisesti).

	Heikosti	Kohtalaisesti	Hyvin	Erinomaisesti	En osaa sanoa
Koulutuksemme on sisältänyt riittävästi eri koulutusmuotoihin tutustumista. (ka. 3.10)	-	4 (12.1)	21 (63.6)	7 (21.2)	1 (3.0)
Koulutuksemme on sisältänyt riittävästi työelämän ammattitehtäviin tutustuttavia opintoja. (ka. 3.10)	-	5 (15.2)	19 (57.6)	8 (24.2)	1 (3.0)
Opiskelijalla on opintojen tuloksena opintoihin tai työhön siirtymisen suunnitelma. (ka. 3.06)	2 (6.1)	1 (3.0)	23 (69.7)	7 (21.2)	-
Opiskelija saa riittävät ammatillisessa koulutuksessa tarvittavat perustiedot ja -taidot kehittyäkseen vastuulliseksi ja tasapainoiseksi ihmiseksi. (ka. 3.06)	-	4 (12.1)	23 (69.7)	6 (18.2)	-
Koulutuksemme on sisältänyt riittävästi opiskelijan elämänhallintataitojen vahvistamiseen tähtääviä opintoja. (ka. 3.00)	-	7 (21.2)	16 (48.5)	7 (21.2)	3 (9.1)
Koulutuksemme on mahdollistanut opiskelijalle yksilöllisen ja hänen tavoitteitaan tukevan opiskelun, josta opiskelija voi joustavasti siirtyä tutkintoon johtavaan koulutukseen. (ka. 2.90)	2 (6.2)	7 (21.9)	14 (43.8)	8 (25.0)	1 (3.0)
Olemme onnistuneet opetuksessamme kiinnittämään erityistä huomiota oppimisvalmiuksiltaan ja tavoiltaan erilaisiin opiskelijoihin. (ka. 2.84)	-	9 (27.3)	19 (57.6)	4 (12.1)	1 (3.0)

Oppilaitosvastaavien mielestä ammattistartin kokonaistavoitteet saavutettiin hyvin (taulukko 1). Vastaajien näkökulmasta erityisesti onnistuttiin työelämään ja

eri koulutusmuotoihin tutustumisissa, mutta myös laatimaan opiskelijalle suunnitelma jatko-opintoihin tai työelämään siirtymiseen sekä takaamaan riittävät ammatilliset perusvalmiudet. Vastaajat arvioivat heikoiten saavuttaneensa oppimisvalmiuksiltaan erilaisten opiskelijoiden huomioon ottamiseen tähtäävät tavoitteet.

Ammattistartin keskeiset haasteet ja onnistumiset voidaan jakaa koulutukseen ja opiskeluun liittyviksi sekä oppilaitosta koskeviksi (taulukko 2). Valtaosa onnistumisista liittyi vastaajien mielestä koulutukseen ja opiskeluun. Erityisen toimivana pidettiin sitä, että opiskelijoille selkiytyi Ammattistartin aikana, mille ammatti- ja/tai koulutuslalle he haluavat hakeutua. Lisäksi koulutuksen joustavuus koettiin vahvuutena ja sen nähtiin mahdollistavan yksilölliset opintopolut. Useat vastaajat myös korostivat opiskelijoiden henkistä kasvua ja itseluottamuksen vahvistumista Ammattistartin aikana. Parhaimmillaan tämä näkyi vähäisenä keskeyttämisenä ja opiskelijoiden sitoutumisena opintoihin. Osa vastaajista arvioi myös erilaisiin koulutusmahdollisuuksiin ja työelämään tutustumisen onnistuneen hyvin. Vaikka selkeästi keskeisin haaste Ammattistartissa oli yhteistyön vaikeus, nähtiin se myös vahvuutena. Tällä vastaajat useimmiten viittasivat Ammattistarttiin toimivuuteen, moniammatillisen yhteistyön joustavuuteen ja alueellisen yhteistyöverkoston syntymiseen. Tämä yhteistyö oli myös lisännyt Ammattistartin tunnettuutta ja hyväksyntää omassa oppilaitoksessa ja sen ulkopuolella. Lisäksi osa vastaajista arvioi opettajien sitoutumisen ja johdon tuen olleen olennaista Ammattistartin toteuttamista.

Taulukko 2. Ammattistartin järjestämisen keskeiset onnistumiset ja haasteet (sulussa mainintojen lukumäärä).

Onnistumiset (93)	Haasteet (104)
Koulutukseen ja opiskeluun liittyvät onnistumiset (56)	Koulutukseen ja opiskeluun liittyvät haasteet (33)
Jatkosijoittumispaikan selkiytyminen (19)	Jatko-opintoihin siirtyminen (9)
Opiskelijoiden henkinen kasvu ja sen tukeminen (10)	Opiskelijoiden eri koulutusaloille tutustumiset (9)
Koulutuksen joustavuus (10)	Opintosuunnitelmaan liittyvät haasteet (8)
Opiskelijoiden sitoutuminen (7)	Pedagogiset haasteet (5)
Koulutuksiin ja työelämään tutustumiset (6)	Opiskelijavalinta (4)
Peruskoulun arvosanojen korottaminen (4)	Opiskelijoiden heterogeenisuus (4)
	Opiskelijan tukeminen (2)

Oppilaitoksen toimintaan liittyvät onnistumiset (29)	Oppilaitoksen toimintaan liittyvät haasteet (64)
Yhteistyö (16)	Yhteistyöhön liittyvät haasteet (16)
Opettajien sitoutuminen (6)	Ammattistartista tiedottaminen (8)
Ammattistarttin tunnettuuden lisääntyminen (4)	Resurssit (8)
Oppilaitoksen johdon tuki (3)	Ammattistarttin juurruttaminen (6)
Muu (8)	Opettajien motivointi ja tukeminen (5)
	Ammattistarttin tuntemattomuus (4)
	Tilaongelmat (4)
	Aloituspaikkojen riittämättömyys (3)
	Koulutusalojen sitouttaminen (2)
	Muu (7)

Keskeiset haasteet liittyvät ensisijaisesti oppilaitokseen ja koulutuksen järjestämiseen, harvemmin itse opiskeluun (taulukko 2). Selvästi useimmiten vastaajat kokivat yhteistyössä olleen puutteita: yhteistyö työelämän, ammatinopettajien ja opinto-ohjaajien kanssa on paikoin vaikeaa. Vastaajien mielestä Ammattistarttia ei tunnettu riittävän hyvin oppilaitoksen sisällä ja sen ulkopuolella (peruskouluissa, työelämässä), eikä se ollut vielä juurtunut osaksi oppilaitoksen arkea. Siksi Ammattistartista ja sen roolista valmistavana koulutuksena oli jatkuvasti kerrottava ja tiedotettava tunnettuuden lisäämiseksi. Osa vastaajista kaipasi lisää myös henkisiä ja taloudellisia resursseja, jotta Ammattistartti voitaisiin paremmin toteuttaa. Lisäksi toivottiin, että opettajien työssä jaksamiseen ja tukemiseen sekä opetustilojen tarkoituksenmukaisuuteen kiinnitettäisiin nykyistä enemmän huomiota. Vastaajat kaipasivat myös lisäaloituspaikkoja ja eri koulutusalojen parempaa sitouttamista Ammattistarttiin.

Koulutukseen ja opiskeluun liittyvistä haasteista keskeisimmät olivat jatko-opintoihin siirtymisen vaikeus, eri koulutusaloille tutustumiset ja opintosuunnitelman toteuttamisen hankaluudet (taulukko 2). Vastaajat pitivät haasteellisena siirtymistä kesken koulutuksen perustutkintoon johtavaan koulutukseen ja opiskelijoiden motivointia realistisen jatko-opintosuunnitelman hyväksymiseen. Opiskelijoiden koulutusalatutustumisia kaivattiin myös nykyistä monipuolisemmiksi ja toimivimmiksi. Opintosuunnitelman näkökulmasta erityisesti ammatillisten opintojen suorittaminen koettiin paikoin vaikeaksi. Pedagogisesti haasteellista oli toiminnallisten työtapojen käyttö teoria-aineissa, opiskelijoiden moninaisten lähtökohtien ja tarpeiden huomioon ottaminen sekä ammattistarttilaisten ryhmääntyminen erityisesti silloin, kun ryhmän kokoonpano kesken lukukauden muuttuu. Oppilaitosvastaavat pitivät myös tärkeänä, että koulutuksen valitaan sellaiset opiskelijat, jotka aidosti hyötyvät Ammattistartista ja siksi kaipasivat valintamenettelyiden ja -kriteerien kriittistä uudelleentarkastelua.

Taulukko 3. Kokemukset Ammattistartin järjestämisestä (N = 32–33). Suluissa prosenttiosuudet. (1 = Heikosti....4 = Erinomaisesti)

	Heikosti	Kohtalaisesti	Hyvin	Erinomaisesti	En osaa sanoa
Olemme onnistuneet ottamaan hyvin huomioon opintoja järjestettäessä opiskelijoiden henkilökohtaiset edellytykset. (ka. 2.75)		11 (33.3)	18 (54.5)	3 (9.1)	1 (3.0)
Olemme tehneet onnistuneesti oppilaitoksen sisäistä asiantuntijayhteistyötä Ammattistartissa. (ka. 2.73)	-	13 (40.6)	12 (37.5)	5 (15.6)	2 (6.2)
Olemme onnistuneet hyödyntämään hyvin oman oppilaitoksemme koulutustarjontaa Ammattistartissa. (ka. 2.72)	2 (6.2)	9 (28.1)	17 (53.1)	4 (12.5)	-
Käytämme pääsääntöisesti työssäoppimista ja työvaltaisia menetelmiä opintojen toteuttamisessa. (ka. 2.67)	2 (6.2)	11 (34.4)	12 (37.5)	5 (15.6)	2 (6.2)

Kyselylomakkeessa olleet väittämät tukivat edellä raportoituja havaintoja Ammattistartin vahvuuksista ja heikkouksista (taulukko 3). Tarkasteltaessa oppilaitosvastaavien kokemuksia Ammattistartin järjestämisestä, valtaosa vastaajista arvioi onnistuneensa vähintään hyvin ottamaan huomioon opiskelijoiden erilaisuuden ja vaihtelevat henkilökohtaiset edellytykset ja tarpeet koulutukselle. Kolmannes vastaajista koki tämän onnistuneen kohtalaisesti. Neljä kymmenestä oppilaitosvastaavasta odotti oppilaitoksen sisäiseltä asiantuntijayhteistyöltä enemmän, sillä he arvioivat sen nykyisellään kohtalaiseksi. Toisaalta yli puolet vastaajista piti yhteistyötä toimivana. Valtaosa vastaajista arvioi voineensa hyödyntää oman oppilaitoksen koulutustarjontaa joko hyvin tai erinomaisesti Ammattistartissa. Kuitenkin reilu kolmannes koki tässä olevan vielä parannettavaa. Yli puolet vastaajista totesi onnistuneensa käyttämään vähintään hyvin työssäoppimista ja työvaltaisia menetelmiä ja noin 40 prosenttia arvioi tämän onnistuneen korkeintaan kohtalaisesti.

2.2 Ammattistarttiopintojen keskeiset sisällöt

Työelämään ja ammatteihin tutustuminen

Ammattistartissa on tavoitteena, että opiskelija perehtyy työssäoppimiseen esimerkiksi osallistumalla perustutkintoa suorittavien opiskelijoiden työssäoppimisjaksoille. Lisäksi opiskelijan toivotaan tutustuvan valitsemansa alan työllistymismahdollisuuksiin ja työelämässä tarvittaviin sääntöihin ja toimintatapoihin.

Taulukko 4. Kokemukset työelämään, ammatteihin ja koulutukseen perehtymisistä (N = 31). Suluissa prosenttiosuudet (1 = Heikosti.....4 = Erinomaisesti)

	Heikosti	Kohtalaisesti	Hyvin	Erinomaisesti	En osaa sanoa
Opiskelija perehtyy ammatilliseen koulutukseen. (ka. 3.23)	-	4 (12.9)	16 (51.6)	11 (35.5)	-
Opiskelija valitsee valmentavan koulutuksen aikana oman ammattialansa. (ka. 3.23)	1 (3.2)	-	21 (67.7)	9 (29.0)	-
Opiskelija saa valmiudet suunnitella jatko-opintojaan. (ka. 3.10)	-	5 (16.1)	17 (54.8)	8 (25.8)	1 (3.2)
Opiskelija perehtyy työelämässä eri ammatteihin ja työympäristöihin. (ka. 3.03)	-	8 (25.8)	14 (45.2)	9 (29.0)	-
Opiskelija perehtyy ammatillisen koulutuksen opiskelu- ja opetusmenetelmiin. (ka. 2.94)	1 (3.2)	7 (22.6)	16 (51.6)	7 (22.6)	-
Opiskelija asettaa realistisia tavoitteita koulutukselleen. (ka. 2.75)	-	9 (29.0)	21 (67.7)	1 (3.2)	-
Opiskelija suorittaa osan ammatillisista opinnoistaan työssäoppimalla. (ka. 2.48)	4 (12.9)	10 (32.3)	9 (29.0)	4 (12.9)	4 (12.9)
Opiskelija pohtii eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä valmentavan koulutuksen aikana. (ka. 2.44)	1 (3.2)	16 (51.6)	7 (22.6)	3 (9.7)	4 (12.9)

Vastaajat arvioivat opiskelijoiden perehtyneen ammatilliseen koulutukseen ja työelämään hyvin sekä saaneen valmiudet valita koulutuksen aikana oman ammattialansa (taulukko 4). Tosin reilu neljännes vastaajista koki työelämän eri ammatteihin ja työympäristöihin tutustumisen onnistuneen kohtalaisesti. Valtaosa vastaajista piti myös opiskelijoiden valmiuksia suunnitella omia jatko-opintojaan kehittyneen Ammattistartin aikana. Vaikka lähes kolme neljästä vas-

taajasta arvioi opiskelijan perehtyneen vähintään hyvin ammatillisen koulutuksen opiskelu- ja opetusmenetelmiin, näki neljännes tässä vielä parannettavaa omassa oppilaitoksessaan. Erityisesti työssäoppimalla suoritettavien ammatillisten opintojen kohdalla oppilaitoksissa on vielä kehitettävää. Koulutuksen aikana eettisten ja esteettisten kysymysten pohdinta oli jäänyt vähäiseksi.

Opiskelu- ja elämäntaitojen hallintaa tukevat opinnot

Opiskelu- ja elämäntaitojen hallintaa tukevien opintojen toteuttamisessa oppilaitoksissa oli vahvasti hyödynnetty erilaisia toiminnallisia menetelmiä: tutustumisvierailuja, retkiä, erilaisia ryhmätyömenetelmiä, leirikouluja, lautapelejä ryhmäytymisen edistämiseksi, tehtäväkirjoja, itsetuntemukseen ja oppimistyyliin liittyviä testejä sekä opiskelu- ja työnhakuhaastattelujen harjoittelua. Lisäksi oppilaitokset järjestivät erilaisia elämänhallintaan liittyviä kursseja, kuten kotitalous ja puhtaanapito, hygieniapassi ja opiskelutekniikkakurssit. Usein opiskelu- ja elämäntaitojen kehittymistä tukevat opinnot oli integroitu osaksi muuta opiskelua muun muassa juuri edellä mainittujen toiminnallisten menetelmien avulla.

Taulukko 5. Opiskelu- ja elämäntaitojen hallintaan liittyviin tavoitteisiin vastaaminen oppilaitoksessa (N = 31). Suluissa prosenttiosuudet (1 = Heikosti....4 = Erinomaisesti)

	Heikosti	Kohtalaisesti	Hyvin	Erinomaisesti	En osaa sanoa
Opiskelija pystyy asettamaan itselleen realistisia tulevaisuuden tavoitteita. (ka. 2.76)	-	9 (29.0)	18 (58.1)	2 (6.5)	2 (6.5)
Opiskelija pystyy arvioimaan omaa oppimistaan ja osaamistaan. (ka. 2.70)	-	9 (29.0)	21 (67.7)	-	1 (3.2)
Opiskelija pystyy soveltamaan aiemmin oppimaansa. (ka. 2.60)	-	11 (35.5)	13 (41.9)	1 (3.2)	6 (19.4)
Opiskelija kehittää tiedon hankinnan valmiuksiaan. (ka. 2.55)	1 (3.2)	12 (38.7)	15 (48.4)	1 (3.2)	2 (6.5)

Vastaajien mielestä Ammattistartti oli kehittänyt opiskelijan taitoja asettaa itselleen realistisia tulevaisuuden ammatillisia ja opinnollisia tavoitteita sekä arvioida omaa oppimistaan ja osaamistaan (taulukko 5). Tosin lähes kolmannes vastaajista arvioi näiden taitojen kehittyneen ainoastaan kohtalaisesti. Noin puolet vastaajista piti opiskelijan tiedon hankinnan valmiuksien ja aiemman oppimisen soveltamisen tavoitteiden täyttyneen Ammattistartissa vähintään hyvin. Kuitenkin lähes neljä vastaajaa kymmenestä totesi, että nämä tavoitteet oli saavutettu korkeintaan kohtalaisesti.

Lähtötason perustietojen täydentäminen

Lähtötason perustietojen täydentämistä tukevat opinnot oli tyypillisesti toteutettu yhteistyössä aikuislukion tai lisäopetuksen kanssa. Usein opiskelijoille on tarjottu joko mahdollisuus osallistua aikuislukiossa iltaisin järjestettävään pienryhmäopetukseen tai vaihtoehtoisesti opiskella itsenäisesti ja suorittaa tentit aikuislukiossa. Joissakin tapauksissa oman oppilaitoksen opettajat olivat myös antaneet vaadittavan opetuksen ja aikuislukio oli sitten hyväksynyt arvosanat. Osa vastaajista on kokenut perustietojen täydentämisen haasteellisena. Eräs vastaaja kirjoitti, että

Opiskelija [on] saanut ohjausta korottamiseen koulussa. Ei toiminut. Suurin osa keskeytti korottamiset. 2/16 jatkaa ja korottaa matematiikkaa, 1/16 terveystietoa, 1/16 äidinkieltä. Nyt matematiikasta [on] intensiivikurssi, joka on tukenut korottamista. Tämä on suuren kehittämiskohteen alla.

Osa oppilaitoksista oli tarjonnut korostusmahdollisuuden muun muassa järjestämällä opintopiirejä niissä lukuaineissa, joissa opiskelijat halusivat korottaa arvosanojaan. Eräs vastaaja kuitenkin painotti, että tärkeintä Ammattistartissa on opiskelu- ja työelämävalmiuksien kehittäminen ja totesi, että

meillä on pääpainona opinnoissa työelämään ja koulutukseen tutustuminen, eikä niinkään peruskoulun päättötodistuksen numeroiden korottaminen. Lähtökohtana Ammattistarttikoulutukseen pääsemiseen on, että opiskelijalla on suoritettu peruskoulun päättötodistus.

Taulukko 6. Lähtötason perustietojen täydentämiseen liittyviin tavoitteisiin vastaaminen oppilaitoksessa (N = 25–31). Suluissa prosentiosuudet (1 = Heikosti....4 = Erinomaisesti).

	Heikosti	Kohtalaisesti	Hyvin	Erinomaisesti	En osaa sanoa
Opiskelija on onnistunut parantamaan kielellisiä ja muita tiedollisia lähtövalmiuksiaan valmentavassa koulutuksessa (ka. 2.55)	2 (6.5)	10 (32.3)	16 (48.5)	1 (3.2)	2 (6.5)
Opiskelija on onnistunut korottamaan arvosanojaan (ka. 2.26)	7 (23.3)	9 (30.0)	8 (26.7)	3 (10.0)	3 (10.0)
Opiskelija on onnistunut suorittamaan kesken jääneen perusopetuksen loppuun (ka. 1.89)	4 (16.0)	2 (8.0)	3 (12.0)	-	16 (64.0)

Parhaiten vastaajat arvioivat opiskelijoiden onnistuneen parantamaan kielellisiä ja muita lähtövalmiuksiaan Ammattistartin aikana – tosin neljä kymmenestä vas-

taajasta totesi näin tapahtuneen korkeintaan kohtalaisesti (taulukko 6). Vastaajilla oli kahdenlaista kokemusta siitä, kuinka hyvin opiskelija oli onnistunut korottamaan arvosanojaan: vähän yli puolet vastaajista arvioi näin tapahtuneen korkeintaan kohtalaisesti ja neljänneksen mukaan tämä tavoite saavutettiin hyvin tai erinomaisesti. Vastaajat eivät osanneet arvioida (tai kysymys ei ollut vastaajien näkökulmasta relevantti), oliko opiskelija suorittanut kesken jääneen perusopetuksen loppuun Ammattistartissa.

2.3 Opiskelijan arviointi ja opinto-ohjaus

Ammattistartissa käytetään moninaisia opiskelija-arvioinnin muotoja. Ne voidaan vastaajien mukaan tiivistää seuraavasti:

- Palautekeskustelut opiskelijoiden kanssa (19 mainintaa)
- Numeerinen arviointi (15 mainintaa)
- Muu kirjallinen ja suullinen palaute (9 mainintaa)
- Itsearviointi (6 mainintaa)

Opiskelijoiden kanssa palautekeskusteluja käyvät erityisesti ammattistarttiryhmän ohjaaja ja osana työssäoppimisen arviointia työpaikkaohjaaja (ns. kolmikan-takeskustelut). Lisäksi palautekeskusteluja pidetään ryhmissä. Numeerinen arviointi tapahtuu pääsääntöisesti suoritettu-merkinnällä tai asteikolla 1-5. Opiskelijoille annetaan myös kirjallista palautetta yksittäisistä tehtävistä, elämönhallintaa tukevista opinnoista ja työelämäjaksoista. Henkilökohtaisiin opiskelusuunnitelmiin (HOPS) oli liitetty usein opiskelijoiden itsearviointi, joka läpikäydään ryhmänohjaajan kanssa. Joissain tapauksissa opiskelijat pyrkivät itse asettamaan opiskelulle tavoitteet, kuten seuraavasta lainauksesta ilmenee:

Joka jakson alussa opiskelijat kirjoittivat itselleen jaksotavoitteet ja jakson lopussa arvioi tavoitteiden saavuttamista ja sen jälkeen muu ryhmä arvioi ko. opiskelijan onnistumista. Kirjalliset arvioinnit jäivät opiskelijalle kannustamaan seuraavan jakson tavoitteiden arviointia.

Vastaajat kokivat luoneensa ohjaavan ja kannustavan arviointi-ilmapiirin, joka tukee opiskelijan minäkuvan kehittymistä (taulukko 7). Ainoastaan noin 10 prosenttia vastaajista arvioi onnistuneensa tässä korkeintaan kohtalaisesti. Vastaajien mukaan käytetyt arviointimenetelmät ja -tavat tuottivat riittävästi tietoa opiskelijan osaamisesta opettajille. Arviointi ei sen sijaan tuonut tietoa opiskelijan osaamisen kehittymisestä työnantajalle, sillä neljän kymmenestä vastaajan mielestä tässä onnistuttiin korkeintaan kohtalaisesti ja neljännes ei osannut vastata kysymykseen.

Taulukko 7. Opiskelija-arviointiin ja opinto-ohjaukseen liittyviin tavoitteisiin vastaaminen oppilaitoksessa (N = 31). Suluissa prosenttiosuudet (1 = Heikosti.....4 = Erinomaisesti).

	Heikosti	Kohta- laisesti	Hyvin	Erin- omaises- ti	En osaa sanoa
Arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa. (ka. 3.13)	-	4 (12.9)	19 (61.3)	8 (25.8)	-
Arviointi tukee opiskelijan myönteisen minäkuvan kehittymistä. (ka. 3.00)	-	5 (16.1)	21 (67.7)	5 (16.1)	-
Arviointi tuottaa tietoa opiskelijan osaamisesta opettajille. (ka. 3.00)	1 (3.2)	2 (6.5)	21 (67.7)	4 (12.9)	3 (9.7)
Arviointi tuottaa tietoa opiskelijan osaamisesta työnantajille. (ka. 2.43)	3 (9.7)	10 (32.3)	7 (22.6)	3 (9.7)	8 (25.8)
Opintojen etenemistä seurataan. (ka.3.35)	-	1 (3.2)	18 (58.1)	12 (38.7)	-
Opiskelija saa riittävästi henkilökohtaista ohjausta. (ka. 3.19)	-	4 (12.9)	17 (54.8)	10 (32.3)	-
Henkilökohtaiset opiskelusuunnitelman toteutumista tuetaan. (ka. 3.10)	-	5 (16.1)	18 (58.1)	8 (25.8)	-
Opiskelijat laativat henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman. (ka. 2.90)	-	10 (32.3)	13 (41.9)	7 (22.6)	1 (3.2)

Vastaajien mukaan opinto-ohjauksen kulmakiven muodostavat ryhmänohjaaja, henkilökohtainen opiskelusuunnitelma ja oppilaitoksen omat opinto-ohjauspalvelut. Ryhmänohjaajan rooli koettiin tärkeäksi, sillä tällöin ohjauksellinen ote opiskelijoihin säilyy koko opiskelun ajan. Tätä kuvasi eräs vastaajista seuraavasti:

Opinto-ohjauksesta päävastuussa on Ammattistartin ohjaaja, joka ohjaa lukuvuoden aikana opiskelijoita henkilökohtaisesti opiskelijoiden tarpeen mukaan.

Myös oman oppilaitoksen opinto-ohjausmahdollisuuksia pidettiin olennaisina, varsinkin tilanteissa, jolloin opiskelija tarvitsi erityistä ohjausta. Tällöin voitiin tukeutua opinto-ohjaajan, urasuunnittelijan tai muun oppilashuollon asiantuntimukseen. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma toimi usein opiskelijan ensisijaisena opinto-ohjauksellisena välineenä, jonka toteutumista oppilaitoksessa tuetaan. Eräs kyselyyn vastanneista kirjoittikin, että

HOPS-lomake toimii opintojen ohjauksen apuna. Siihen laitetaan henkilökohtaiset tavoitteet opiskelulle Ammattistartissa, toiveet opintoaloista, joihin halutaan tutus-

tua, lasketaan pisteet yhteisvalinnassa ja ohjataan tarvittaessa korottamaan numeroita.

Vastaajien mukaan opiskelijoiden opintojen etenemistä seurataan oppilaitoksessa hyvin ja opiskelijat saavat myös riittävästi henkilökohtaista ohjausta (taulukko 7). Vaikka kolmannes vastaajista arvioi, että opiskelijat onnistuvat laatimaan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman korkeintaan kohtalaisesti, tuetaan opiskelusuunnitelman toteutumista vastaajien mielestä kuitenkin riittävästi.

2.4 Ammattistartin tulevaisuus

Yhtä vastaajaa lukuun ottamatta kaikki muut kannattivat Ammattistartin vakinaistamista. Keskeisin syy vastaajien mielestä oli, että Ammattistartti vahvistaa opiskelijoiden elämänhallinnan taitoja ja valmiuksia hakeutua jatkokoulutukseen (19 mainintaa). Eräs vastaaja kuvasi tätä seuraavasti:

Ammattistartissa nuori oppii toimimaan ryhmässä ja oppii sosiaalisia taitoja. Lisäksi painotus on elämään ja tulevaisuuteen, joten nuori saa ammatinvalinnan ohjauksen lisäksi mahdollisuuden aikuisen ohjauksessa suunnitella omaa elämää, opiskelua ja toisaalta luoda suhteita työelämään harjoitteluiden kautta. Ammattistartti on positiivinen kokemus koulusta ja voi antaa uudestaan ilon oppia.

Osa vastaajista korosti myös Ammattistartin roolia syrjäytymisen ehkäisemisessä, sillä vuodessa opiskelijoiden valmiudet suunnitella omaa tulevaisuuttaan parantuvat huomattavasti (9 mainintaa). Yksi vastaajista totesikin, että

[Ammattistartti] mahdollistaa syrjäytymisvaarassa olevien opiskelijoiden pääsyn toiselle asteelle. Ilman tätä koulutusta nuoret ovat suuressa vaarassa syrjäytyä koulutuspolutta.

Ammattistartilla koettiin myös olevan tarvetta nivelvaiheen koulutuksena (7 mainintaa) ja siten täydentävän muuta vastaavaa koulutustarjontaa, kuten lisäopetusta tai työpajatoimintaa. Tämän yksi vastaajista puki sanoiksi seuraavasti:

Tarve tällaiseen välivaiheeseen on selkeä koko maassa. Aikaisempien ryhmien perusteella ja niiden oppilaita seuranneena kasvu tapahtuu lukuvuoden aikana huimasti. Kunhan Ammattistartti säilyttää kiireettömän luonteensa. Eli oppilaita ei pakoteta väkisin mihinkään, vaan heitä oikeasti kuunnellaan ja räätälöidään opetusta opiskelijalähtöisesti, mutta tavoitteellisesti ja ohjatusti.

Ainut vakinaistamista vastaan ollut vastaaja epäili Ammattistartin aitoja hyötyjä opiskelijoille ja pohti, että *mikäli ei saada riittävää hyötyä opiskelijalle Ammattistartin käymisestä. Vuosi menee hukkaan, jos sen jälkeen ei pääse opiskelemaan.*

Kun vastaajia pyydettiin nimeämään lähitulevaisuuden keskeiset Ammattistartin kehittämiskohteet oppilaitoksessaan, tärkeimmiksi nousivat:

1. Yhteistyön kehittäminen (17 mainintaa)
2. Koulutusaloille ja työelämään tutustumiset (10)
3. Opetussuunnitelmatyö (7)
4. Tiedottamisen tehostaminen (7)
5. Hyvien käytäntöjen vakinaistaminen (6)
6. Opiskelijavalinnat (5)
7. Riittävien resurssien takaaminen (4)
8. Opetustilojen asianmukaisuus (4)

Yhteistyö nähtiin tärkeäksi oppilaitoksen sisällä ja sen ulkopuolisten tahojen kanssa. Oppilaitoksessa kaivattiin tehokkaampaa opettajien välistä yhteistyötä ja toivottiin muun muassa ammattistarttiopettajien säännöllisiä tapaamisia. Samoin Ammattistartin ja oppilaitoksen eri osastojen ja alojen välillä edellytettiin toimivampaa yhteistyötä. Työnantajien, alueen muiden oppilaitosten ja alaikäisten opiskelijoiden vanhempien kanssa kaivattiin vakiintuneempia yhteistyön muotoja.

Koulutusaloille ja työelämään tutustumisia on vastaajien mielestä syytä vielä parantaa. Tutustumisiin toivottiin erityisesti suunnitelmallisuutta ja vakiintuneita käytäntöjä. Konkreetteina toimina esitettiin esimerkiksi eri alojen tutustumispakettien laadinta. Opetussuunnitelmassa kaivattiin erityisesti keinoja vielä nykyistä paremmin ottaa huomioon opiskelijoiden yksilölliset tarpeet ja näin lisätä opiskelun joustavuutta. Jotta Ammattistartti tunnettaisiin paremmin oppilaitoksessa ja sen ulkopuolella, vastaajat kaipasivat tehokkaampaa viestintää ja tiedotusta Ammattistartista nivelvaiheen koulutuksena.

Osa vastaajista koki, että Ammattistartti ei vielä ole luonteva osa oppilaitoksen koulutustarjontaa ja sen toiminta pitäisi nykyistä selkeämmin vastuuttaa ja nivoa osaksi oppilaitoksen arkea. Opiskelijavalintoihin olisi hyvä myös kiinnittää huomiota siten, että koulutukseen valikoituisivat sitä eniten tarvitsevat ja riittävästi motivoituneet opiskelijat. Toisaalta kaivattiin lisää aloituspaikkoja, sillä paikotellen hakijoita on ollut selvästi aloituspaikkoja enemmän. Vastaajat peräänkuuluttivat myös riittäviä resursseja ja asianmukaisia opetustiloja koulutuksen toteuttamiseen.

Yksittäisinä kehittämiskohteina mainittiin muun muassa alakohtaisen yhdysopettajaverkoston perustaminen, riittävän työyhteisön tuen saaminen, lukuvuoden selkeämpi jaksottaminen ja seurantaselvityksen tekeminen siitä, mitä nuorille on Ammattistartin jälkeen tapahtunut.

2.5 Keskeiset vahvuudet ja kehittämiskohteet oppilaitosvastaavien arvioimina

Vahvuudet

- Opiskelijoille selkiytyy Ammattistartin aikana, mille ammatti- ja/tai koulutusalalle he haluavat hakeutua.
- Koulutus mahdollistaa yksilölliset opintopolut.
- Opiskelijat perehtyvät hyvin ammatilliseen koulutukseen ja työelämään sekä saavat valmiudet valita koulutuksen aikana oman ammattialansa.
- Opiskelu- ja elämäntaitojen hallintaa tukevien opintojen toteuttamisessa oppilaitoksissa oli vahvasti hyödynnetty erilaisia toiminnallisia menetelmiä.
- Vastaajat kokivat onnistuneensa hyvin luomaan ohjaavan ja kannustavan opiskelija-arvioinnin, joka tukee opiskelijan minäkuvan kehittymistä.
- Opinto-ohjauksessa ryhmänohjaajan rooli koettiin tärkeäksi, sillä tällöin ohjauksellinen ote opiskelijoihin säilyy koko opiskelun ajan. Opiskelijat saavat myös riittävästi henkilökohtaista ohjausta.
- Oppilaitosvastaavien mielestä on tärkeää vakinaistaa Ammattistartti nivelvaiheen koulutusmuotona.

Kehittämiskohteet

- Opiskelijoiden siirtyminen kesken Ammattistartin perustutkintoon johtavaan koulutukseen on paikoin haasteellista.
- Yhteistyö oppilaitoksen sisällä (ammatinopettajat, opinto-ohjaajat) ja sen ulkopuolelle (peruskoulutus, työelämän) on vaikeaa.
- Työssäoppimalla suoritettavien ammatillisten opintojen kohdalla oppilaitoksissa on vielä kehitettävää. Ylipäänsä työvaltaisten menetelmien käyttö opintojen toteutuksessa vaatii vielä harjaantumista.
- Koulutusaloille ja työelämään tutustumiset olivat työläitä toteuttaa.
- Tiedonhankinnan valmiudet eivät merkittävästi parannu koulutuksessa.
- Koulutuksen aikana eettisten ja esteettisten kysymysten pohdinta oli jäänyt vähäiseksi.
- Arviointi ei tuota riittävästi tietoa opiskelijan osaamisen kehittymisestä työnantajalle.

3 Ammattistartti opiskelijoiden kokemana

3.1 Ammattistarttiin hakeutuminen

Valtaosa vastaajista oli sitä mieltä, että tarvitsi Ammattistarttia peruskoulun jälkeisessä elämäntilanteessaan (liite 3). Opiskelijat mainitsivat seuraavat syyt hakeutumiselleen:

- Aikaisempien opintojen keskeyttäminen (21 mainintaa)
- Jatkosuunnitelmien selkiytymättömyys (21)
- Ei muuta opiskelupaikkaa (11)
- Ammattistartti lisää tietoja eri koulutusaloista ja ammateista (9)
- Halu opiskella (9)
- Arvosanojen korottaminen (7)
- Ammattistarttia suositeltiin (7)
- Pakko hakea opiskelupaikkaa (5)
- Lisävalmiuksien ja -pisteiden saaminen (5)
- Muu (12)

Selvästi keskeisimmät syyt pyrkiä Ammattistarttiin olivat aikaisempien opintojen keskeyttäminen ja jatkosuunnitelmien selkiytymättömyys. Usea vastaaja toteasi, että ala, jossa oli aloittanut opinnot ei loppujen lopuksi kiinnostanut ja tuntunut omalta. Moni koki myös tarvitsevansa vielä lisää aikaa miettiäkseen, mille ammatti- tai koulutuslalle haluaisi suuntautua. Yksi vastaajista totesikin, että *olin hyvin epävarma tulevaisuudesta ja halusin löytää minua kiinnostavan ammatin rauhassa, käydä läpi monia vaihtoehtoja ja tutustua mahdollisimman moneen ammattiin.* Osalle Ammattistartti oli ainut vaihtoehto, sillä vastaaja ei ollut päässyt opiskelemaan ensisijaiseen opiskelupaikkaan. Joillekin vastaajista oli tärkeää löytää edes joku paikka, ettei tarvitsisi viettää väli vuotta esimerkiksi kotona. Yksi vastaajista mainitsi, että muuten *olisin vaan hillunut kotona, ellen olisi tullut startille.*

Vastaajat odottivat saavansa Ammattistartissa lisätietoja eri aloista ja ammateista. Eräs opiskelija kirjoitti seuraavasti: *kuulin, että täällä otettaisiin eri aloista ja ammateista selvää. Ajattelin, että tätä kautta tulisi varmuus ja tieto itselle sopivasta alasta.* Muutamalle opiskelijalle oli opinto-ohjaaja suositellut Ammattistarttia ja osalle koulutus tarjosi mahdollisuuden korottaa peruskoulun arvosanoja. Lisäksi Ammattistartista haettiin lisävalmiuksia ja -pisteitä yhteishakuun sekä pyrittiin koulutukseen, koska johonkin oli pakko hakea. Tätä pakkoa kuvastaa seuraava lainaus: *olisin halunnut pitää väli vuoden, mut sit mut pakotettii johku kouluu.* Yksittäisinä asioina mainittiin muun muassa alkoholin liikakäytöstä eroon pääseminen,

elämänrytmin löytyminen, yhteishausta myöhästyminen ja opiskeluvälmiuksien kehittäminen.

Kolmannes vastaajista oli sitä mieltä, ettei saanut riittävästi etukäteistietoa Ammattistartista (liite 3). Keskeisin syy tähän oli se, että perusasteella ei tiedetty tai tunnettu riittävästi Ammattistarttia. Eräs vastaajista totesi, että *minulle annettiin vaan lappu, jolla haettiin tänne Ammattistarttiin*. Toinen vastaaja kirjoitti, että *yläasteen opo ei kertonut mitään tästä Ammattistartista, vaan pelkästään 10 luokasta*. Toinen opiskelija kuvasi keskusteluaan opinto-ohjaajansa kanssa seuraavasti: *Opo suositteli, että hae, mutta ei osannut kertoa tarkasti, mikä Ammattistartti on*. Riittävä etukäteistieto olisi myös auttanut valmistautumaan tulevaan opiskeluvuoteen, jolloin – erään vastaajan sanoin – *asenne [Ammattistartissa] olisi ollut heti alussa kohdallaan*.

Ne, jotka kokivat saaneensa riittävästi tietoa, saivat sitä tyypillisesti peruskoulun opinto-ohjaajalta, Ammattistartti-esitteistä, oppilaitosten www-sivuilta ja kave-reiltaan. Yksi vastaaja kirjoitti, että *opo kertoi Ammattistartista ja lähetti aiheesta sähköpostia, jotta sain enemmän tietoa*. Eräs vastaaja kuvasi päätöstään hakeutua Ammattistarttiin seuraavasti: *yhdessä lapussa, jonka äitini tulosti netistä, niin siinä oli hyvin perusteltu, mikä startti on ja kenelle se on suunnattu*.

3.2 Opiskelijoiden Ammattistarttikokemukset ja tulevaisuuden suunnitelmat

Valtaosa vastaajista arvioi, että omalle opiskelulle oli asetettu riittävän konkreetit tavoitteet ja koulutuksessa on otettu varsin hyvin huomioon opiskelijan lähtötilanne (liite 3). Eräs vastaajista kuvasi Ammattistartin lähtötilannekartoitusta seuraavasti: *opettajan kanssa keskusteltiin henkilökohtaisesti vuoden alussa, että tiedetään missä mennään*. Toinen vastaaja oli kokenut samaisen alkukeskustelun erittäin motivoivana: *Jokaista haastateltiin alussa. Se kertoo jo paljon. Meidät huomioidaan täällä yksilöinä, omien tarpeiden mukaan*. Vastauksissa korostuikin, että opiskelijoiden yksilölliset tarpeet otettiin heti koulutuksen alussa huomioon ja tarvittaessa Ammattistartin aikana käytiin (ohjaus)keskusteluja.

Erityisen hyvin koulutuksessa oli vastaajien mukaan onnistuttu saamaan riittävästi tietoa työelämästä, mikä oli auttanut selkiyttämään opiskelijoiden koulutusala- ja ammattitoiveita (liite 3). Koulutuksen aikaiset vierailut erilaisissa työpaikoissa ja työssäoppimisjaksot koettiin tarpeellisina. Eräs vastaajista kirjoittikin, että *olemme päässeet harjoittelemaan työelämää ja käyneet tutustumassa paikan päällä eri aloihin*. Vierailujen ja työharjoittelujaksojen lisäksi hyvänä pidettiin koulutuksen aikana käytyjä keskusteluja työelämästä ja eri ammanteista.

Kolmannes vastaajista oli sitä mieltä, että koulutus ei ollut kehittänyt opiskelutaitoja (liite 3). Eräs vastaaja kiteytti tämän seuraavasti: *ihan samanlaiset ne [opiskelutaidot] ovat kuin ennen starttia*. Kriittisimmät olivat sitä mieltä, ettei Ammattistartissa saanut lainkaan opastusta opiskelutaitojen kehittämiseen. *Ei, koska täällä ei opiskella mitään* – vastasi eräs opiskelija kysymykseen opiskelunvalmiuksien kehittymisestä. Kuitenkin kaksi kolmesta arvioi myös opiskelutaitojen parantuneen. Eräs vastaaja kirjoitti, että *en ole aikaisemmin lukenut kokeisiin. Ja ennen kun tulin startille, lintsasin ja myöhästelin. Heti kun aloitin tämän vuoden, se loppui*. Myös toinen vastaaja oli kokenut Ammattistartin innostavana ja opiskelutaitoja vahvistavana: *olen aktiivisempi ja positiivisempi koulun suhteen*. Muutamalle Ammattistartti oli auttanut löytämään konkreetin tavan kehittää omia opiskelutapojaan. Yksi vastaajista kertoi, että *keksin paremman tavan kirjoittaa muistiinpanoja*.

Valtaosa vastaajista piti opinto-ohjausta riittävänä ja onnistuneesti toteutettuna. Osa arvioi hyväksi sen, että opinto-ohjausta on saanut aina tarvittaessa. Eräs haastateltava totesikin, että *opon on saanut hyvin yhteyttä, jos on ollut asiaa joko opon tunneilla tai varaamalla ajan*. Myös oman opettajan kanssa käytävät HOPS-keskustelut toimivat vastaajien mukaan opinto-ohjauksen välineenä. Joku tosin koki, että opinto-ohjausta oli ollut liiaksikin: *joo, kyllä sen akan kälätystä on saanut kuunnella jo ihan tarpeeksi*. Muutama vastaaja näki opinto-ohjauksessa kuitenkin parannettavaa. Eräs vastaaja kirjoitti, että *[opinto-ohjauksessa] saisi olla enemmän sisältöä, eikä jauheta samaa asiaa*.

Taulukko 8. Ammattistartin onnistumiset ja kehittämiskohteet opiskelijoiden arvioimana (suluissa mainintojen lukumäärä)

Onnistumiset (83)	Kehittämiskohteet (34)
Työharjoittelut ja työssäoppiminen (18)	Samojen asioiden toisto (5)
Koulutusaloihin ja ammatteihin tutustumiset (15)	Tarpeettomat kurssit (4)
Tietopääoman lisääntyminen (11)	Ryhmätyöskentelyn vähyys (3)
Oman alan löytäminen (8)	Motivaatio-ongelmat ja heikko ryhmähenki (3)
Ammattistartin toteutus (8)	Vähäinen käytännönläheisyys (3)
Opettajat sekä opetus- ja ohjausmenetelmät (7)	Työharjoittelu ja työssäoppiminen (3)
Numeroiden korotusmahdollisuus (7)	Teoria-aineet (3)
Ammattistartin yksilöllisyys ja henkilökohtaisuus (4)	Tekemisen puute (2)
Uusien ystävien löytäminen (2)	Muu (8)
Luokkahenki- ja koko (2)	
Muu (16)	

Opiskelijat arvioivat Ammattistartissa olleen selvästi enemmän onnistumisia kuin kehittämiskohteita (taulukko 8). Keskeisimmät onnistumiset vastaajien mielestä olivat koulutukseen sisältyvä työharjoittelu sekä koulutusaloihin ja ammatteihin tutustumiset, jotka antoivat opiskelijoille työelämän kokemusta ja selkiytti heidän ammatillisia tavoitteitaan. Osa vastaajista koki tärkeäksi sen, että perustiedot kehittyivät erityisesti teoria-aineissa ja että koulutuksen aikana löytyi itseä kiinnostava opiskelu- ja/tai ammattiala. Myös peruskoulun arvosanojen korottaminen koettiin motivoivaksi. Lisäksi vastaajat arvostivat Ammattistartin toteutusta, opettajia sekä opetus- ja ohjausmenetelmiä. Verrattuna aikaisempiin koulutuskokemuksiin opettajia pidettiin rentoina ja ymmärtävinä, koulutusta joustavana ja monipuolisena. Muutama kokikin Ammattistartin ottavan hyvin huomioon opiskelijan omat tarpeet, joita läpikäytiin muun muassa henkilökohtaisissa keskusteluissa ryhmänohjaajan ja opiskelijan välillä. Myös uusien ystävien löytyminen ja hyvä luokkahenki koettiin tärkeäksi.

Ammattistartin heikkouksia pohdittaessa osa opiskelijoista koki, että opetuksessa kerrattiin samoja asioita liian usein, jolloin – yhden opiskelijan sanoin – *tunnit toistivat edeltäviä* (taulukko 8). Ammattistartti sisälsi vastaajien mielestä myös tarpeettomia kursseja, joiden hyötyä opiskelijan tulevaisuudelle oli vaikea arvioida. Vastaajat kaipasivat enemmän ryhmätyöskentelyä ja käytännönläheistä opetusta sekä vähemmän teoria-aineita. Vaikka työssäoppiminen arvioitiin selvästi toimivimmaksi osaksi Ammattistarttia, muutama vastaaja arvioi osan työharjoittelupaikoista tylsiksi. Osa kaipasi Ammattistarttivuodesta vielä nykyistä intensiivisempää opiskelua, sillä nyt paikoin tuntui siltä, että oli liian vähän tekemistä. Yksittäisinä asioina mainittiin muun muassa liian tiukka linja poissaolojen suhteen, huono ruoka ja yleinen asioiden epäselvyys.

Kokonaisuudessaan vastaajat arvioivat Ammattistartin vastanneen varsin hyvin opiskelijan odotuksiin koulutuksen rakenteesta ja toteutuksesta (liite 3). Yksi vastaajista mainitsi, että *koulutus sisälsi odottamani asiat ja vähän enemmänkin*. Toinen vastaaja oli toivonut koulutuksen selkiyttävän ammatillisia tavoitteita. Tämän toteutumista vastaaja kuvasi seuraavasti: *hain syksyllä elintarvoikealalle, ja leipomolla työskentely varmisti, että valitsin oikein*.

Arviointiasteikolla 4–10 vastaajat antoivat Ammattistartin kokonaisarvosanaksi 8- (keskiarvo 7.7). Lähes kaikki (n = 49) vastaajista suosittelisi Ammattistarttia muille vastaavassa tilanteessa oleville erityisesti siksi, että se antaa lisävuoden aikaa pohtia tulevaisuuden suunnitelmia. Tämän puki sanoiksi eräs kyselyyn vastanneista seuraavasti: *kannattaa [tulla Ammattistarttiin], koska saa vielä vuoden verran miettiä, että minne haluaa opiskelemaan*. Toinen vastaaja arvioi, että Ammattistartti säilyttää tuntuman opiskeluun ja pohti, että *jos on ollut vuoden tauko, niin kouluun palaaminen tuntuisi varmasti aika raskaalta*.

Ammattistartissa vastaajille oli selkiytynyt, mihin koulutuksen jälkeen pyrkivät. Yhtä vastaaja lukuun ottamatta kaikki muut (n = 52) ilmoittivat hakeutuvansa jatkokoulutukseen. Osalle oli selvää jo mille alalle hakeutuu. Näitä olivat muun muassa lähihoitaja-, parturi-kampaaja-, rakennus-, viher-, elintarvike- ja ravintola-ala. Osa ilmoitti pyrkivänsä ammattikouluun, mutta ei vielä tiennyt tarkkaa opintoalaa.

3.3 Keskeiset vahvuudet ja kehittämiskohteet opiskelijoiden arvioimina

Vahvuudet

- Opiskelulle on asetettu riittävän konkreetit tavoitteet ja koulutuksessa on otettu hyvin huomioon opiskelijan lähtötilanne.
- Opetus ja ohjaus ovat opiskelijakeskeistä.
- Erityisen hyvin koulutuksessa on saatu tietoa työelämästä.
- Opinto-ohjaus on riittävää ja kannustavaa.
- Opiskelijoille on selkiytynyt, mihin Ammattistartin jälkeen hakeutuvat.

Kehittämiskohteet

- Ammattistartista ei ollut saatu riittävää etukäteistietoa.
- Ammattistartissa opiskelutaitojen kehittymiseen on syytä kiinnittää huomiota.
- Opiskelijat kaipasivat enemmän ryhmätyöskentelyä ja käytännönläheistä opetusta.
- Koulutussisällöissä oli opiskelijoita turhauttavaa sisällöllistä toistoa.

4 Yhteenveto

4.1 Ammattistartin tavoitteiden saavuttaminen ja sen vahvuudet

Kun verrataan oppilaitosvastaavien ja opiskelijoiden näkemyksiä Ammattistartista, havaitaan, että kummatkin arvioivat koulutuksen lisänneen hyvin valmiuksia suunnitella jatko-opintoja ja auttoi löytämään oikean ammattialan (liite 4). Myös koulutuksen aikaista arviointia pidettiin tukevana ja kannustavana. Opiskelijat arvioivat oppilaitosvastaavia optimistisemmin onnistuneensa asettamaan konkreetteja tulevaisuuden tavoitteita koulutuksen seurauksena, parantamaan lähtövalmiuksiaan ja kehittämään tiedonhankinnan taitoja. Oppilaitosvastaavat ja opiskelijat olivat kumpikin sitä mieltä, että oman oppimisen ja osaamisen arviointivalmiuksia koulutus olisi voinut vielä nykyistä paremmin vahvistaa.

Ammattistartin keskeisenä tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiudet siirtyä perustutkintoon johtavaan ammatilliseen koulutukseen siten, että opiskelija saa riittävät ammatillisessa koulutuksessa tarvittavat perustiedot ja -taidot. Koska Ammattistartissa on onnistuttu tukemaan opiskelijoiden ammatinvalintaa ja urasuunnittelua, on tämä tavoite saavutettu hyvin. Parhaiten tämä näkyy siinä, että opiskelijoille on selkiytynyt, mihin Ammattistartista haluavat hakeutua. Samaan havaintoon päätyi myös Jäppinen (2008a; 2008b) seurantaselvityksessään.

Sen sijaan opiskelu- ja elämäntaitojen vahvistumista tukevat ja oman oppimisen ja osaamisen arviointitaitojen parantumiseen tähtäävät tavoitteet saavutettiin kohtalaisesti, sillä kolmannes opiskelijoista ei kokenut opiskelutapojensa parantuneen. Ammattistartissa korostetaan myös arvokasvatusta ja yhteiskunnallista vastuuta, jolloin Ammattistartin tavoitteena on kasvattaa ”vastuullinen ja opintoihin sitoutunut nuori (Ammatilliseen....2009, 28)” ja ”yhteiskunnan aktiivinen jäsen” (Opetushallituksen www-sivut). Nämä arvotavoitteet on Ammattistartissa saavutettu korkeintaan kohtalaisesti, sillä Ammattistartti nykyisellään painottaa ammatillista kasvua ihmisenä kasvun sijaan.

Ammattistartin keskeiset vahvuudet ovat siinä, että koulutus – tavoitteidensa mukaisesti – korostaa yksilöllisyyttä ja toiminnallisuutta niin opetuksessa, ohjauksessa kuin arvioinnissakin (ks. Ojala 2008). Käytännössä tämä näkyy siinä, että opiskelulle asetetaan yksilölliset ja konkreetit tavoitteet, joiden toteutumista opintojen edetessä seurataan. Sekä opiskelijat että oppilaitosvastaavat arvioivat opinto-ohjauksen kannustavaksi ja opiskelijoiden tarpeet huomioon ottavaksi. Opiskelija-arviointia pidettiin myös oppijakeskeisenä ja ammatillista kasvua tukevana. Tämä luo perustan opiskelijan positiivisen minäkuvan kehittymiselle.

4.2 Kehittämisehdotukset

Arvioinnin perusteella voidaan esittää seuraavat kehittämisehdotukset:

1. Moniammatillisen yhteistyön tehostaminen

Oppilaitosten sisällä on syytä tehostaa ammattistarttihenkilöstön, ammatinopettajien ja opinto-ohjaajien välistä yhteistyötä. Tässä oppilaitosten johdolla on tärkeä rooli, jotta Ammattistartin toimintatavat ja -käytännöt saadaan vakinaistettua osaksi oppilaitoksen arkea (ks. myös Jäppinen 2008b).

2. Ammattistartin tunnetuksi tekeminen perusasteelle ja työelämälle

Opetushallituksen ja oppilaitosten on tarpeen panostaa Ammattistartista tiedottamiseen nivelvaiheen koulutusmuotona. Tulosten perusteella osa perusasteen opinto-ohjaajista oli täysin tietämätön, mikä Ammattistartti on. Paremmalla opinto-ohjauksella saadaan myös kohdennetumpi opiskelija-aines hakeutumaan Ammattistarttiin. Myös alueiden työpaikoille Ammattistartti oli osin vieras koulutusmuoto. Tiedottamista työelämän suuntaa on myös syytä parantaa, jotta työharjoittelusta ja työpaikkatutustumisista saadaan entistä toimivampia ja hyödyllisempiä opiskelijoille.

3. Opiskelu- ja elämänhallintataitoja parantavien opintojen kehittäminen

Tällä hetkellä Ammattistartissa korostuvat työssäoppiminen ja ammatilliset opinnot siinä määrin, että opiskelu- ja elämänhallintataitoja vahvistavat opinnot jäävät vähemmälle huomiolle. Toisaalta voidaan kysyä, missä määrin Ammattistartissa on aidosti mahdollisuus kehittää opiskelijoiden opiskelu- ja elämänhallintataitoja, sillä suhteellisen lyhyen koulutuksen pääpaino on ammatillisten valmiuksien kehittämisessä ja jatko-opintopaikan löytämisessä.

4. Seurantatiedon keruu

Ammattistarttitoiminnasta olisi tärkeää kerätä systemaattista seurantatietoa siitä, miten ja mihin opiskelijat opintojen jälkeen sijoittuvat. Näin saadaan olennaista tietoa Ammattistartin vaikuttavuudesta ja pystytään paremmin tukemaan ohjaavan ja valmistavan koulutuksen edelleen kehittämistä. Seurantatiedon keruu on laadunvarmistuksen perusta.

5. Ammattistartin suhde muihin nivelvaiheen koulutusmuotoihin

Vaikka Ammattistartti vastaakin sille asetettuihin tavoitteisiin, on syytä kriittisesti tarkastella Ammattistartin ja muiden nivelvaiheen koulutusten (työpaikat jne.) välistä suhdetta: missä määrin ne aidosti auttavat nuoria selkiyttämään tulevaisuuden suunnitelmiaan? Missä määrin nivelvaiheen koulutusmuodot vain varastoivat opiskelijoita ja kaunistavat tilastoja? Missä määrin nivelvaiheen eri koulutusmuodoissa on päällekkäisyyksiä?

6. Seurauksien korjaamisesta ennakoivaan toimintaan

Ammattistartti on reagoitavaa koulutusjärjestelmän ongelmiin. Keskeinen kysymys on, missä määrin resursseja suunnataan nivelvaiheen koulutusmuotoihin ja missä määrin ohjaavaa ja valmistavaa koulutusta tulisi sisällyttää osaksi perusasteen opintoja. Voisiko perusaste ottaa oppia Ammattistartin vahvuuksista ja toimintatavoista?

Lähteet

- Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus. 2009. opetus-suunnitelman perusteet. Luonnos 15.5.2009.
- Jäppinen, A-K. 2008a. Onnistujia opinpolun siirtymässä. Ammatillisen peruskoulutuksen ohjaavan ja valmistavan kokeilun vaikuttavuus. Ensimmäinen kokeiluraportti 31.1.2008. Koulutuksen tutkimuslaitos: Jyväskylän yliopisto.
- Jäppinen, A-K. 2008b. Ammatillisen peruskoulutuksen ohjaavan ja valmistavan kokeilun vaikuttavuus. Toinen kokeiluraportti 31.10.2008. Koulutuksen tutkimuslaitos: Jyväskylän yliopisto.
- Ojala, S. 2008. Ammattistartti - koulutuksen haaste syrjäytymisen ehkäisyssä. Kokeilukoulutuksen opetussuunnitelman toimivuus käytännössä ja koulutuksen kehittämiskohteet. Kehittämishankeraportti. Jyväskylän Ammatti-
korkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu.
- Opetushallitus. 2009. Ohjaavan ja valmistavan koulutuksen väliraporteista koottua. Opetushallitus - ammattikoulutuksen kehittäminen. Helmikuu 2009.

Liitteet

Liite 1: Oppilaitoskysely

KYSELYLOMAKE AMMATTISTARTIN JÄRJESTÄMISESTÄ

Tämä kyselylomake sisältää kysymyksiä Ammattistartin toteuttamisesta oppilaitokses-
sanne. Ympyröikää sen vaihtoehdon numero, joka mielestänne parhaiten kuvaa käsitys-
tänne tai kirjoittakaa vastaus sille varattuun tilaan. **Jokaisen lomakkeessa esitettävän
väittämän tai monivalinnan kohdalla voitte valita ainoastaan yhden vastausvaihtoeh-**
don.

AMMATTISTARTIN KOKONAISTAVOITTEET

1. Miten olette mielestäsi pystyneet vastaa- maan seuraaviin Ammattistartin tavoittei- siin oppilaitoksessanne?	Hei- kosti	Kohta- lais- esti	En osaa sanoa	Hyvin	Eri- nomai- sesti
Opiskelija saa riittävät ammatillisessa koulu- tuksessa tarvittavat perustiedot ja -taidot ke- hittyäkseen vastuulliseksi ja tasapainoiseksi ihmiseksi	1	2	3	4	5
Olemme onnistuneet opetuksessamme kiinnit- tämään erityistä huomiota oppimisvalmiuksil- taan ja -tavoiltaan erilaisiin opiskelijoihin.....	1	2	3	4	5
Koulutuksemme on sisältänyt riittävästi eri koulutusmuotoihin tutustumista	1	2	3	4	5
Koulutuksemme on sisältänyt riittävästi työ- elämän ammattitehtäviin tutustuttavia opinto- ja.	1	2	3	4	5
Koulutuksemme on sisältänyt riittävästi opis- kelijan elämänhallintataitojen vahvistamiseen tähtääviä opintoja.	1	2	3	4	5
Koulutuksemme on mahdollistanut opiskelijal- le yksilöllisen ja hänen tavoitteitaan tukevan opiskelun, josta opiskelija voi joustavas- ti siirtyä tutkintoon johtavaan koulutukseen ...	1	2	3	4	5
Opiskelijalla on opintojen tuloksena opintoihin					

tai työhön siirtymisen suunnitelma.....	1	2	3	4	5
---	---	---	---	---	---

AMMATTISTARTIN JÄRJESTÄMINEN

2. Missä määrin seuraavat väittämät mielestäsi kuvaavat toimintaanne?

	Hei- kosti	Kohta- lais- esti	En osaa sanoa	Hyvin	Eri- nomai- sesti
Olemme onnistuneet ottamaan hyvin huomi- oon opintoja järjestettäessä opiskelijoiden hen- kilökohtaiset edellytykset.....	1	2	3	4	5
Käytämme pääsääntöisesti työssäoppimista ja työvaltaisia menetelmiä opintojen toteuttami- sessa.....	1	2	3	4	5
Olemme onnistuneet hyödyntämään hyvin oman oppilaitoksemme koulutustarjontaa Ammattistartissa.....	1	2	3	4	5
Olemme tehneet onnistuneesti oppilaitoksen sisäistä asiantuntijayhteistyötä Ammattistartis- sa.....	1	2	3	4	5

3. Mitkä ovat mielestäsi Ammattistartin järjestämisen keskeiset haasteet oppi-
laitoksessanne (mainitse max. 3)?

1. _____
2. _____
3. _____

4. Mitkä ovat mielestäsi olleet Ammattistartin järjestämisen keskeiset onnis-
tumiset oppilaitoksessanne (mainitse max. 3)?

1. _____
2. _____
3. _____

OPINTOJEN TAVOITTEET JA KESKEISET SISÄLLÖT

5. Miten olette mielestäsi pystyneet vastaa- maan seuraaviin työelämään, ammatteihin ja koulutukseen perehtymiseen liittyviin tavoitteisiin oppilaitoksessanne?

	Hei- kosti	Kohta- lais- esti	En osaa sanoa	Hyvin	Eri- nomai- sesti
Opiskelija perehtyy työelämässä eri ammattei- hin ja työympäristöihin.....	1	2	3	4	5

Opiskelija perehtyy ammatilliseen koulutukseen.....	1	2	3	4	5
Opiskelija perehtyy ammatillisen koulutuksen opiskelu- ja opetusmenetelmiin	1	2	3	4	5
Opiskelija saa valmiudet suunnitella jatko-opintojaan.....	1	2	3	4	5
6. Miten olette mielestäsi pystyneet vastaamaan seuraaviin opiskelu- ja elämäntaitojen hallintaan liittyviin tavoitteisiin oppilaitoksessanne?	Hei- kosti	Kohta- lais- esti	En osaa sanoa	Hyvin	Eri- nomai- sesti
Opiskelija pystyy arvioimaan omaa oppimistaan ja osaamistaan.....	1	2	3	4	5
Opiskelija pystyy asettamaan itselleen realistisia tulevaisuuden tavoitteita.....	1	2	3	4	5
Opiskelija kehittää tiedon hankinnan valmiuksiaan	1	2	3	4	5
Opiskelija pystyy soveltamaan aiemmin oppimaansa	1	2	3	4	5

7. Kuvaa lyhyesti, miten olette toteuttaneet opiskelu- ja elämäntaitojen hallintaa tukevat opinnot.

8. Miten olette mielestäsi pystyneet vastaamaan seuraaviin ammatillisiin opintoihin ja työssäoppimiseen liittyviin tavoitteisiin oppilaitoksessanne?	Hei- kosti	Kohta- lais- esti	En osaa sanoa	Hyvin	Eri- nomai- sesti
Opiskelija valitsee valmentavan koulutuksen aikana oman ammattialansa.....	1	2	3	4	5
Opiskelija pohtii eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä valmentavan koulutuksen aikana.....	1	2	3	4	5

Opiskelija asettaa realistisia tavoitteita koulu- tukselleen	1	2	3	4	5
Opiskelija suorittaa osan ammatillisista opin- noistaan työssäoppimalla.....	1	2	3	4	5

9. Kuvaa lyhyesti, miten olette toteuttaneet opiskelu- ja elämäntaitojen hallintaa tukevat opinnot.

10. Miten olette mielestäsi pystyneet vastaamaan seuraaviin lähtötason perustietojen täydentämiseen liittyviin tavoitteisiin oppilaitoksessanne?

Hei- kosti	Kohta- lais- esti	En osaa sanoa	Hyvin	Eri- nomai- sesti
---------------	-------------------------	---------------------	-------	-------------------------

Opiskelija on onnistunut parantamaan kielelli- siä ja muita tiedollisia lähtövalmiuksiaan val- mentavassa koulutuksessa.....	1	2	3	4	5
Opiskelija on onnistunut suorittamaan kesken jääneen perusopetuksen loppuun.....	1	2	3	4	5
Opiskelija on onnistunut korottamaan ar- vosanojaan.....	1	2	3	4	5

11. Kuvaa lyhyesti, miten olette toteuttaneet lähtötason perustietojen täydentämistä tukevat opinnot.

OPISKELIJAN ARVIOINTI

12. Miten olette mielestäsi pystyneet vastaamaan seuraaviin opiskelijan arviointiin liittyviin tavoitteisiin oppilaitoksessanne?

Hei- kosti	Kohta- lais- esti	En osaa sanoa	Hyvin	Eri- nomai- sesti
---------------	-------------------------	---------------------	-------	-------------------------

ne?					
Arviointi tukee opiskelijan myönteisen minäkuvan kehittymistä.....	1	2	3	4	5
Arviointi on ohjaavaa ja kannustavaa.....	1	2	3	4	5
Arviointi tuottaa tietoa opiskelijan osaamisesta opettajille	1	2	3	4	5
Arviointi tuottaa tietoa opiskelijan osaamisesta työnantajille.....	1	2	3	4	5

13. Kuvaa lyhyesti, miten olette toteuttaneet opiskelija-arvioinnin Ammattistartissa.

OPINTO-OHJAUS

14. Miten olette mielestäsi pystyneet vastaamaan seuraaviin opinto-ohjaukseen liittyviin tavoitteisiin oppilaitoksessanne?	Heikosti	Kohtalaisesti	En osaa sanoa	Hyvin	Eriomaisesti
Opiskelija saa riittävästi henkilökohtaista ohjausta.....	1	2	3	4	5
Opiskelijat laativat henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman.....	1	2	3	4	5
Henkilökohtaiset opiskelusuunnitelman toteutumista tuetaan	1	2	3	4	5
Opintojen etenemistä seurataan.....	1	2	3	4	5

15. Kuvaa lyhyesti, miten olette toteuttaneet opinto-ohjauksen Ammattistartissa.

AMMATTISTARTIN TULEVAISUUS

16. Pitäisikö mielestäsi Ammattistartti vakinaistaa?

1. Ei
2. Kyllä

Perustele vastauksesi

17. Mitkä ovat mielestäsi tärkeimmät Ammattistarttin kehittämiskohteet oppilaitoksessanne lähitulevaisuudessa (max. 3)?

1. _____
2. _____
3. _____

TAUSTATIEDOT

18. Olen

1. Nainen
2. Mies

19. Ammattinimikkeeni:

20. Oppilaitoksen nimi:

Lopuksi sana on vapaa. Jos haluat, voit lausua mielipiteesi Ammattistartista, tästä kyselylomakkeesta tai arvioinnista.

KIITOS VAIVANÄÖSTÄ!

Liite 2: Opiskelijakysely

KYSELYLOMAKE KOKEMUKSISTASI AMMATTISTARTISTA

Tämä kyselylomake sisältää kysymyksiä kokemuksistasi Ammattistartista. Ympyröi sen vaihtoehdon numero, joka mielestäsi parhaiten kuvaa käsitystäsi tai kirjoitta vastaus sille varattuun tilaan.

Jokaisen lomakkeessa esitettävän väittämän tai monivalinnan kohdalla voit valita ai-noastaan yhden vastausvaihtoehdon.

TAUSTATIEDOT

1. Sukupuoli

1 nainen

2 mies

2. Olen _____ vuotta.

3. Milloin aloitit Ammattistartin (vuosi ja kuukausi, esim. vuonna 2009; helmikuussa)?

Vuonna _____; _____ kuussa

4. Missä oppilaitoksessa suoritat Ammattistarttia?

TILANNE ENNEN AMMATTISTARTTIA

5. Miksi hakeuduit Ammattistarttiin (mainitse enintään 3 syytä)

1 _____

2 _____

3 _____

6. Tarvitsitko mielestäsi Ammattistarttia?

1 Kyllä

2 En

Perustele vastauksesi:

7. Saitko mielestäsi riittävää etukäteistietoa Ammattistartista?

1 Kyllä

2 En

Perustele vastauksesi:

KOKEMUKSET AMMATTISTARTISTA

8. Onko opiskelullesi asetettu konkreettisia tavoitteita?

1 Kyllä

2 Ei

9. Onko koulutus tähän asti vastannut odotuksiasi?

1 Kyllä

2 Ei

Perustele vastauksesi:

10. Oletko saanut mielestäsi riittävästi tietoa työelämästä koulutuksen aikana?

1 Kyllä

2 En

Perustele vastauksesi:

11. Onko koulutus kehittänyt opiskelutaitojasi?

1 Kyllä

2 Ei

Perustele vastauksesi:

12. Onko koulutuksessa mielestäsi otettu huomioon oma lähtötilanteesi?

1 Kyllä

2 Ei

Perustele vastauksesi:

13. Onko opinto-ohjaus ollut mielestäsi riittävää?

1 Kyllä

2 Ei

Perustele vastauksesi:

14. Mikä on koulutuksessa mielestäsi onnistunutta? (mainitse max 3)

1 _____

2 _____

3 _____

15. Mikä on koulutuksessa mielestäsi epäonnistunutta? (mainitse max 3)

1 _____

2 _____

3 _____

16. Minkä kokonaisarvosanan annat Ammattistartille asteikolla 4-10?

AMMATTISTARTIN JÄLKEINEN AIKA

17. Mihin aiot hakeutua Ammattistartin jälkeen?

1 Jatko-koulutukseen, mihin:

2 Työelämään, mihin:

3 Työttömäksi

4 Muu, mikä:

18. Suositteletko Ammattistarttia muille vastaavassa tilanteessa oleville?

1 Kyllä

2 En

Perustele vastauksesi:

Lopuksi vielä yhdeksän väittämää kokemuksistasi. Jokaisen väittämän kohdalla voit valita ainoastaan yhden vastausvaihtoehdon.

19. Miten seuraavat väittämät pitävät mielesi paikkansa?	Heikosti	Kohtalaisesti	En osaa sanoa	Hyvin	Eri-nomaisesti
Olen saanut hyvät valmiudet suunnitella jatko-opintoja.....	1	2	3	4	5
Osaan arvioida omaa oppimistani ja osaamistani.....	1	2	3	4	5
Pystyn asettamaan itselleni tulevaisuuden tavoitteita.....	1	2	3	4	5
Olen pystynyt kehittämään koulutuksessa tiedonhankinnan valmiuksiani.....	1	2	3	4	5
Olen löytänyt oman ammattialani.....	1	2	3	4	5
Olen asettanut selkeät tavoitteet koulutukselle	1	2	3	4	5
Olen onnistunut parantamaan lähtövalmiuksiani koulutuksen aikana.....	1	2	3	4	5
Arviointi Ammattistartissa on ollut kannustava.....	1	2	3	4	5
Olen saanut riittävästi henkilökohtaista ohjausta.....	1	2	3	4	5

KIITOS VASTAUKSISTASI 😊

Liite 3: Ammattistartti opiskelijoiden arvioimana

Taulukko 9. Opiskelijoiden kokemukset Ammattistartista. Suluissa prosenttijauma.

	Kyllä	Ei/En	Yhteensä
Tarvitsitko mielestäsi Ammattistarttia?	47 (87.0)	7 (13.0)	54 (100)
Saitko mielestäsi riittävää etukäteistietoa Ammattistartista?	36 (66.7)	18 (33.3)	54 (100)
Onko opiskelullesi asetettu konkreettisia tavoitteita?	45 (86.5)	7 (13.5)	52 (100)
Onko koulutus tähän asti vastannut odotuksiasi?	46 (83.6)	9 (16.4)	55 (100)
Oletko saanut mielestäsi riittävästi tietoa työelämästä koulutuksen aikana?	52 (98.1)	1 (1.9)	53 (100)
Onko koulutus kehittänyt opiskelutaitojasi?	35 (67.3)	17 (32.7)	52 (100)
Onko koulutuksessa mielestäsi otettu huomioon oma lähtötilanteesi?	45 (83.3)	9 (16.7)	54 (100)
Onko opinto-ohjaus ollut mielestäsi riittävä?	46 (83.6)	9 (16.4)	55 (100)

Liite 4: Ammattistartin tavoitteiden saavuttaminen

Taulukko 10. Ammattistartin kokonaistavoitteiden saavuttaminen oppilaitosvastaavien ja opiskelijoiden arvioimina. Keskiarvot. (1 = Heikosti.....4 = Erinomaisesti).

	Oppilaitosvastaava (N = 31-33)	Opiskelija (N = 53-54)
Valmiudet suunnitella jatkoopintoja	3.10	3.12
Oman oppimisen ja osaamisen arviointitaidot	2.70	2.86
Tulevaisuuden tavoitteiden asettaminen	2.76	3.23
Tiedonhankinnan valmiuksien kehittäminen	2.55	3.00
Oman ammattialan löytäminen	3.23	3.55
Selkeät tavoitteet Ammattistartille	2.75	3.18
Lähtövalmiuksien parantuminen	2.55	3.08
Kannustava arviointi	3.13	3.10
Henkilökohtainen ohjaus	3.19	2.95